

Variatie in meertalige klankontwikkeling: TOS en NT2

Lisa Verbeek
lisa.verbeek@ru.nl
 15 april 2025

 Behavioural Science Institute

1

Amir

TOS
5-7%

2

Variatie in meertalige klankontwikkeling: TOS en NT2

Lisa Verbeek
lisa.verbeek@ru.nl
 15 april 2025

 Behavioural Science Institute

3

Het programma

1. Hoe leren jonge kinderen klanken?
2. Hoe gaat dit bij kinderen met TOS?
3. Wat doe je als de klankontwikkeling te traag gaat?

4

Focus

- Jonge kind
- Klankontwikkeling

5

Het programma

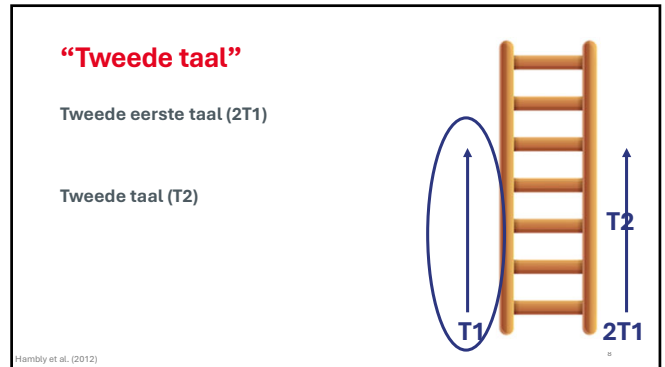
1. Hoe leren jonge kinderen klanken?
2. Hoe gaat dit bij kinderen met TOS?
3. Wat kun je doen?

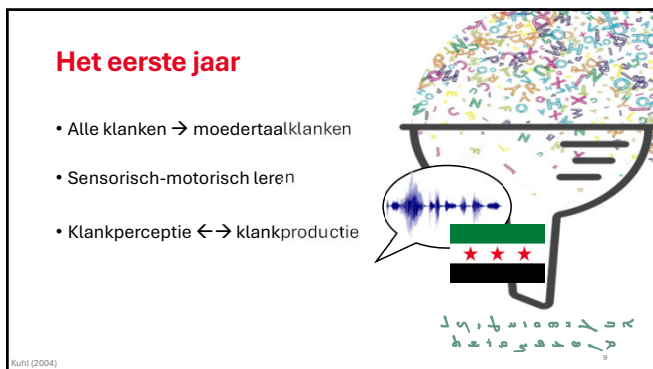
6

7

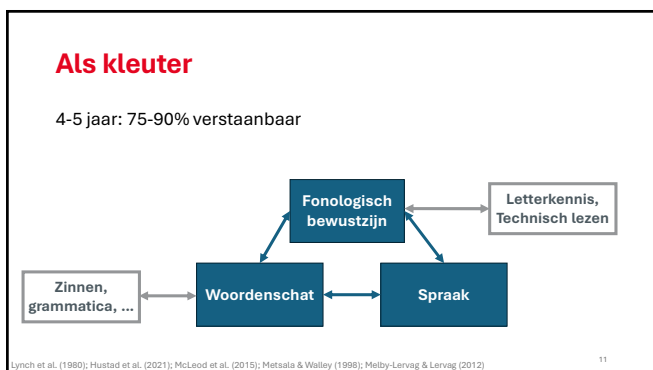
8

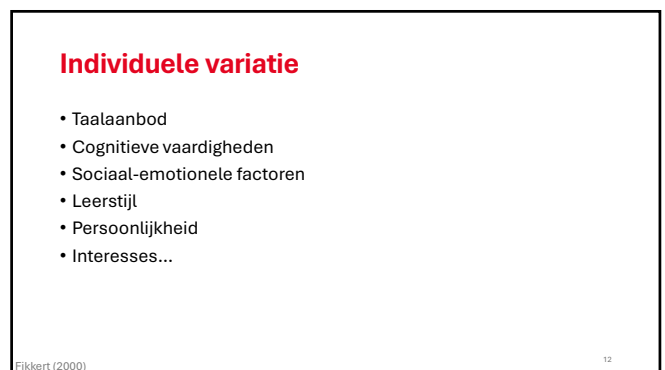
9

10

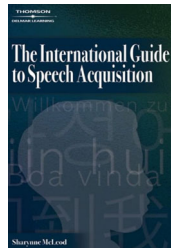
11

12

Variatie tussen talen

- Welke klanken?
- Frequentie?
- Complexiteit?

Fikkert (2000)

13

13

Wat als daar een tweede taal bij komt?

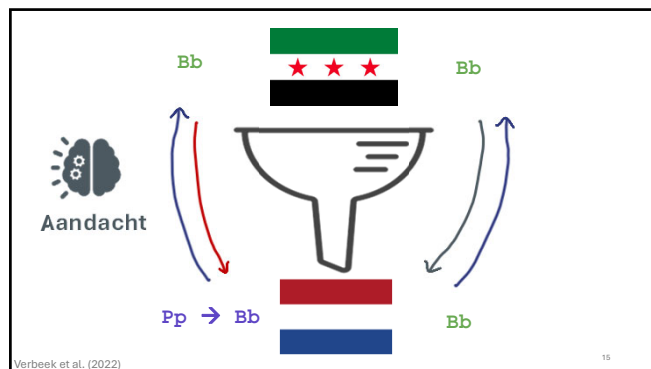
- Begrip → productie
- Aanbod is essentieel

Klanken in T1 vormen basis T2.

Cummins (2000); Hambly et al. (2012); Unsworth (2016)

14

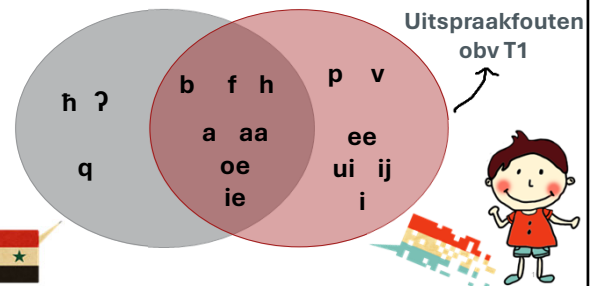

Verbeek et al. (2022)

15

15

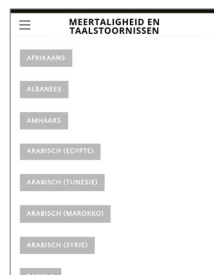
Verdiep je in de thuistaal van de leerling

16

MoedInT2

Meertaligheid en taalstoornissen VU

17

17

Nog meer variatie

Naast de eerder genoemde factoren:

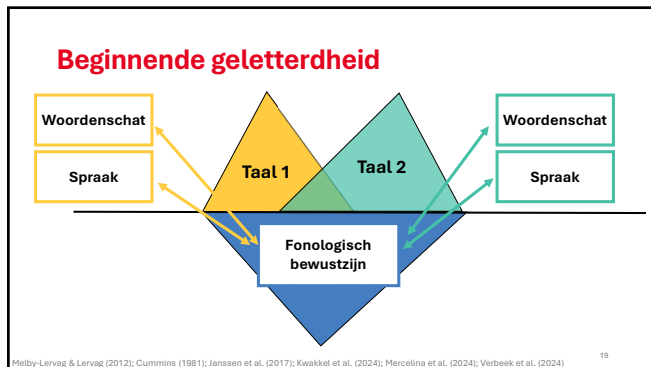
- Talencombinatie
- Leeftijd en tijd
- Motivatie en attitude
- Taalaanbod per taal
 - Duur
 - Kwaliteit

...

Bijv. Paradis (2024)

18

18

19

Hoe leren jonge kinderen klanken?

1. Luisteren, impliciet leren en veel oefenen
2. Klankontwikkeling in T1 vormt de basis voor klankontwikkeling in T2.

20

Het programma

1. Hoe leren jonge kinderen klanken?
2. Hoe gaat dit bij kinderen met TOS?
3. Wat kun je doen?

21

Kijktip: TOS vanuit een neuropsychologisch perspectief

Taalontwikkelingsstoornis (TOS)

- Neurocognitieve ontwikkelingsstoornis
- Hardnekkige problemen in de moedertaalontwikkeling zonder duidelijke oorzaak
- Heterogene stoornis → variatie

Bishop et al. (2017); Tomblin et al. (1997)

22

Risicofactoren

- Jongen
- Familiegeschiedenis
- Vroeggeboorte
- Rokende moeder
- Slaapproblemen
- ...
- Zwak taalbegrip

Boerma et al. (2023)

23

Uitsluitingsdiagnose

- Geen aanwijsbare oorzaak die de taalproblemen voldedig kunnen verklaren
- Voldoende leervoorwaarden
- Voldoende taalaanbod

Bishop et al. (2017)

24

Meertalige kinderen met (vermoeden van) TOS

gemiddeld
3 maanden later
doorverwezen

60%
leerlingen met migratieachtergrond
in Cluster-2

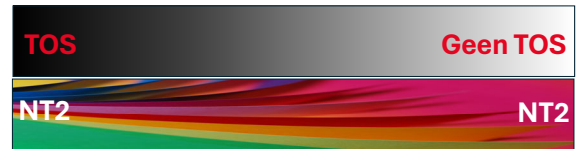
CSS (2024); Wiefferink et al. (2020)

25

25

Taalleerbaarheid

Hoe goed kan een kind taal leren op basis van een rijk taalaanbod?

26

26

Bij TOS gaat taalleren niet “vanzelf”

- Moeite met impliciet leren
- Herhaling extra belangrijk
- Later ook: expliciete instructie

Barak et al. (2021); Lammertink et al. (2017); Tribushinina et al. (2020, 2023); Smolander et al. (2022)

27

27

Rode vlaggen TOS

Een jong kind met TOS....

- Heeft vertraagde mijlpalen in moedertaalontwikkeling
 - Niet of laat brabbelen
 - Eerste woordjes later
 - Verstaanbaarheid stagneert
- Zorgen van ouders

Blom & Blumenthal (2017)

28

28

ELS – vragenlijst taalontwikkeling

ELS - vragenlijst taalontwikkeling

Spreekt je kind meerdere talen?

Beantwoord de vragen dan over de moedertaal of de best gesproken taal van jouw kind. Let op: De ELS is gevalideerd voor kinderen met Nederlands als moedertaal. Voor kinderen met een andere moedertaal is de uitslag mogelijk minder betrouwbaar.

29

29

Rode vlaggen TOS

Een jong kind met TOS....

- Praat niet of weinig **in alle talen**
- Imiteert zelden **in alle talen**
- Tragere/afwijkende spraak-/klankontwikkeling **in alle talen**

Verbeek (2024)

30

30

Uitspraak

- Fonologische problemen
 - in alle talen
 - niet te verklaren vanuit T1
- Soms: Spraakproblematiek in alle talen
- Niet goed te verstaan in alle talen

Beers (1995, 2003); Van Haften et al. (2020); Verbeek (2024)

31

31

Verstaanbaarheid

Schaal voor verstaanbaarheid in de context:

Nederlands

Intelligibility in Context Scale (ICS) Dutch
Translated by: J. C. Janssen van Rossum, van der Wal, The University of Applied Sciences Utrecht, and A. Janssen, Utrecht University, Utrecht University, The Netherlands, 2012

Naam van het kind: _____
Geboortedatum: _____
Naam van het kind: _____
Geboortedatum: _____
Naam van het kind: _____
Geboortedatum: _____

De volgende vragen gaan over de mate waarin uw kind wordt verstaan door verschillende personen. Denk hierbij aan hoe uw kind in de volgende groepen wordt begrepen. (Dit kan in andere talen ook worden gebruikt.)

De volgende vragen gaan over de mate waarin uw kind wordt verstaan door verschillende personen. Denk hierbij aan hoe uw kind in de volgende groepen wordt begrepen. (Dit kan in andere talen ook worden gebruikt.)	1	2	3	4	5
1. Verstaan uw kind?	1	2	3	4	5
2. Verstaan uw gezinsleden uw kind?	1	2	3	4	5
3. Verstaan andere kinderen uw kind?	1	2	3	4	5
4. Hoe vaak verstaan andere kinderen uw kind?	1	2	3	4	5
5. Hoe vaak verstaan andere kinderen uw kind?	1	2	3	4	5
6. Hoe vaak verstaan andere kinderen uw kind?	1	2	3	4	5
7. Hoe vaak verstaan andere kinderen uw kind?	1	2	3	4	5

Wanneer u het kind niet verstaat, schat u de mate waarin u het kind niet verstaat in.

العربية

Intelligibility in Context Scale (ICS) Standard Arabic
Translated by: Ghada Elshorbagy, Speech and Language Sciences, Newcastle University, UK, 2012

اسم الطفل: _____
تاريخ ميلاد الطفل: _____
الجنس: _____
اسم الطفل: _____
تاريخ ميلاد الطفل: _____
الجنس: _____

الأسئلة التالية تتعلق بمدى فهم الآخرين لكلام طفلك. فكر في كل سؤال من الأسئلة التالية. عندما يجيب، فكر في:

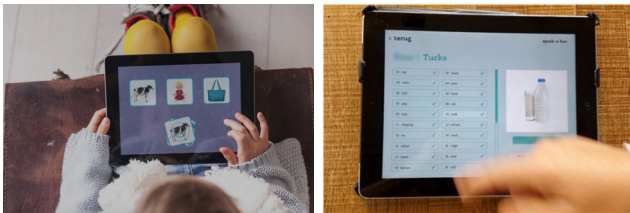
سؤال: متى كان طفلك في كل سؤال من الأسئلة التالية؟

السؤال	1	2	3	4	5
1. هل يفهم طفلك؟	1	2	3	4	5
2. هل يفهم طفلك؟	1	2	3	4	5
3. هل يفهم طفلك؟	1	2	3	4	5
4. هل يفهم طفلك؟	1	2	3	4	5
5. هل يفهم طفلك؟	1	2	3	4	5
6. هل يفهم طفلك؟	1	2	3	4	5
7. هل يفهم طفلك؟	1	2	3	4	5

عندما لا يفهم طفلك، فسر ما لم يفهمه طفلك.

32

Spraakproductie thuistaal: Speakaboo

33

33

Fonologische verwerking

Moeite met herhalen klankreeksen
Cross-linguïstische nonwoordrepetitietaak

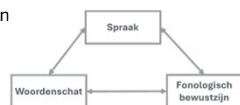

Archibald & Gathercole (2006); Chiat (2015); Boerma et al. (2015)

34

Rode vlaggen TOS

- Kleine woordenschat in de thuistaal (en Nederlands)
- Zwakker fonologisch bewustzijn
 - Niet te verklaren vanuit T1 (rijmen)
- Meer moeite met snel plaatjes benoemen (Rapid Naming)

Verbeek et al. (2024)

35

35

Signaleringslijst voor Kleuters 2.0¹⁾

Spoken en luisteren

Protocol Preventie van Leesproblemen - groep 1 en 2
(Expertisecentrum Nederlands)

Naam leerling:	Groep 1		Groep 2	
	Januari	Juni	Januari	Juni
Geboortedatum:				
Datum:				
Leertijd:				
Leerkraft:				
Beheerst het Nederlandse klankstelsel	☐	☐	☐	☐
Spreekt vrijuit	☐	☐	☐	☐
Neemt actief deel aan gesprekken in kleine groepen	☐	☐	☐	☐
Neemt actief deel aan gesprekken in grote groepen	☐	☐	☐	☐
Kan op eigen initiatief een gesprek beginnen met de leerkracht	☐	☐	☐	☐
Kan op eigen initiatief een gesprek beginnen met een ander kind	☐	☐	☐	☐

36

Rode vlaggen TOS

- Grammatica
 - Langdurig weglaten van suffixen
 - Langdurig korte zinnen gebruiken
- Inhoud van een verhaal vertellen is moeilijk
- Zwakke communicatieve redzaamheid
 - Beurtwisseling
 - Beginnen van of deelnemen in gesprekken

Bom & Blumenthal (2017); Verbeek (2024)

37

Meertaligheid en taalstoornissen VU

Transferfouten

In de studie van Smit (2020) worden transferfouten in de taalontwikkeling van tweetalige kinderen die blootgesteld zijn aan zowel het Nederlands als het Syrisch-Arabisch onderzocht. De deelnemers, met leeftijdsvaariërend van 3 jaar en 10 maanden tot 12 jaar en 2 maanden (gemiddeld 8 jaar en 9 maanden), ervaren uitdagingen in syntactische aspecten zoals voorkeursorde, de positie van het werkwoord, het gebruik van hulpwerkwoorden, en persoonlijke voornaamwoorden.

De studie identificeert zes specifieke uitdagingen:

- Woordvolgorde en de positie van het werkwoord:** Kinderen hebben moeite met het begrijpen en toepassen van verschillende woordvolgordes in hoofd- en bijzinnen, vooral de SVO- en SOV-volgorde, vergeleken tussen het Nederlands en het Syrisch-Arabisch.
- Gebruik van hulpwerkwoorden:** De integratie van diverse hulpwerkwoorden in complexe zinnen kan problematisch zijn, wat kan leiden tot fouten in de structuur.

TOS in het Syrisch Arabisch

De samenvoeging van bevindingen uit de onderzoeken van Rodda en Crago (2008) en Taha, Shajrouk, en Pagametta (2021) biedt een uitgebreid beeld van de kenmerken van TOS bij Arabisch-sprekende kinderen. Deze studies leveren een cruciale bijdrage aan het begrijpen van de specifieke taalkundige uitdagingen die kinderen met TOS ondervinden. Hier volgt een grotendeels wetenschappelijke samenvatting van de kernbevindingen uit beide studies:

Tijdsuikering en geleidelijke wijze: Abdalla en Crago constateren dat kinderen met TOS significante moeilijkheden ondervinden bij het markeren van tijd. Een specifiek probleem is het originele gebruik van imperatieve vormen, voornamelijk de ongemakkelijke tweede persoon meermalig onvoltooid, wat leidt tot verstoringen in de accurate van tijdsuikering.

Onderwerp-werkwoordovereenkomst en werkwoordmorfologie: Beide studies identificeren problemen in onderwerp-werkwoordovereenkomst bij kinderen met TOS. Deze problemen manifesteren zich vooral in het correct toepassen van overeenkomstsvormen in de werkwoordmorfologie, met

38

Klankontwikkeling bij kinderen met TOS?

TOS = **taalleerprobleem** dat zich (o.a.) uit in

1. Een afwijkende / hardnekkig tragere klankontwikkeling, niet volledig te verklaren vanuit T1
2. Moeite met het herhalen van klankreeksen

in de ontwikkeling van **al hun talen**

39

Het programma

1. Hoe leren jonge kinderen klanken?
2. Hoe gaat dit bij kinderen met TOS?
3. Wat kun je doen?

40

Onderbouw je vermoeden

- Risicofactoren en rode vlaggen
- Voldoende ondersteuning gehad, NT2 toch onvoldoende
- Alternatieve verklaringen niet toereikend
- **Dynamisch toetsen** om inzicht te krijgen in het leerpotentieel

Drellana et al. (2019)

41

Wees alert, maar voorzichtig

- Denk niet té snel aan TOS: Een nieuwe taal leren kost tijd. Er is veel individuele variatie – zeker op jonge leeftijd.
- Vraag advies als je twijfelt:
 - Logopedist
 - Consultatie & Advies, bijvoorbeeld [Kentalis](#) of [Auris](#)

42

Wat doe je in de tussentijd?

Gestapelde ondersteuning

1. Kerncurriculum
2. Kleine groepjes
3. Individueel

43

43

Rijk taalaanbod in de klas

[Leidraad Onderwijskennis \(2025\)](#)

44

44

Nederlands leren begint met durven spreken

- Spelenderwijs, functioneel en betekenisvol
- Herhalen en oefenen
 - Samen zingen
 - Thema's
 - Benut routines
- Impliciete feedback
- Volgen, aanpassen en toevoegen (Pepper & Weitzman, 2009)

45

45

Gerichte klanklessen?

Over de Kennisrotonde Bestellen

Stel je onderwijsvraag Antwoorden op onderwijsvragen Ervaren

Antwoorden op onderwijsvragen - Wat zijn effectieve manieren in groep 1 en 2 om NT2-leerlingen een correcte uitspraak van het Nederlands aan te leren?

Wat zijn effectieve manieren in groep 1 en 2 om NT2-leerlingen een correcte uitspraak van het Nederlands aan te leren?

Gepubliceerd: 21 april 2023

NT2-leerlingen kunnen bij de start van de basisschool moeite hebben met de uitspraak van Nederlandse klanken. Er lijkt echter geen specifieke of extra instructie of oefening nodig te zijn om de correcte uitspraak van het Nederlands aan te leren. Uitspraakfouten bij jonge

Vraagsteller
po-instelling - iBer

Onderwijssectoren
vvt
ro
leerensleiding
sectooverslijpend

Vraagnummer
VRAAG-1980

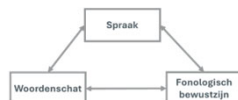
[Kennisrotonde \(2023\)](#)

46

46

Klanken, woorden en geletterdheid

- Koppel klanken aan woorden
- Letters als verduidelijking uitspraak
- Geletterde omgeving
- Metalinguïstisch bewustzijn
→ samen nadenken over verschillen tussen talen

47

47

Aandachtspunten TOS-NT2

- Meer herhaling nodig
- Rustiger spreektempo
- Visuele ondersteuning
- Focus op communicatieve redzaamheid

48

48

Aandacht voor de thuistaal

- Ook kinderen met TOS kunnen meerdere talen leren.
- Thuistaal vormt de basis voor Nederlandse klanken en geletterdheid, maar beheersing loopt risico.
- Stimuleer die, samen met ouders!

49

Amir

50

1. Klanken in de thuistaal vormen de basis voor het Nederlands.
2. TOS
 - Ook problemen in de thuistaal (zonder duidelijke oorzaak)
 - Taalleerbaarheid
3. De klas als veilige, rijke en betekenisvolle taalomgeving

51

Variatie in meertalige klankontwikkeling: TOS en NT2

Lisa Verbeek
lisa.verbeek@ru.nl
 15 april 2025

Behavioural
Science
Institute

52